

USA's udenrigspolitik i geopolitisk perspektiv

Sten Rynning

Amerikansk sikkerhedspolitik drives af underliggende bekymring for, om USA kan holde Euro-Asien fragmenteret og svagt. Et centralt virkemiddel er geografiske brohoveder fra Europa til Asien, og de udsving vi oplever, skyldes forskellige syn på disse brohoveder

Det er i dag næsten almen viden, at neokonservative kræfter i nogle år nu har styret amerikansk udenrigspolitik. Vejen til magten blev banet først af valget i november 2000 af George W. Bush til præsidentembedet, dernæst af terrorangrebet i september 2001.

De neokonservative stod klar i kulissen med et klart svar på tidens nye trussel, og resultatet var krig i Afghanistan efterfulgt af krig i Irak. Internationale institutioner som FN og NATO blev enten ignoreret eller aktiveret selektivt ifølge det nye princip om, at USA handler alene eller vha. fleksible koalitioner. Resultatet er en voldsom international frustration og et alment håb om, at det republikanske valgnederlag ved midt-

vejsvalget i november 2006 er første skridt på vej til valget af en mere 'fornuftig' præsident i 2008.

I lyset af dette håb er det værd at minde om, at neokonservativ udenrigspolitik blot er en variation over nogle grundlæggende temaer, som bestemmes af en geopolitisk logik. Hvis vi vil forstå de neokonservative, så må vi kort sagt forstå det spillemarked, som geopolitikken skaber i Washington. I denne artikel vil jeg sætte fokus på disse forhold.

Den sørgelige udvikling i Irak har skabt travlhed ved håndvasken i Washington. Præsident Bush og hans nærmeste rådgivere er efterhånden de eneste, som holder kursen, mens kritikken vokser. Selv det neokonservative miljø fragmenteres.

Prominente neokonservative som Charles Krauthammer og Francis Fukuyama er nu pludselig ikke neokonservative længere, men en form for 'demokratiske realister'. Hermed mener de, at målet er det samme – demokratiets udbredelse – men at man må være mere realistisk omkring midlerne.

Den neokonservative kabale

En epoke er måske slut – den neokonservative epoke – og det næsten inden den begyndte. Men ikke nødvendigvis. Lad os først kigge på den konventionelle visdom omkring de neokonservative.

Præsident George W. Bush trådte ind i embedet uden en fast forståelsesramme for international politik, og mest af alt virkede han konservativ. Han ville ikke kaste USA ud i militære eventyr men i stedet arbejde for, at USA skulle blive en 'ydmug' (*humble*) – og stærk – nation, som andre nationer respekterede. Dette udsyn kom til kort efter den 11. september, hvor USA havde brug for en mere radikal vision.

Det neokonservative miljø kom nu til sin ret. I valgkampagnen i 2000 var de med i den inderste kreds af udenrigspolitiske rådgivere omkring kandidat W. Bush. Kredsen havde en fast kerne på otte personer, heriblandt Condoleezza Rice og Paul Wolfowitz. Efter det succesfulde valg, og efter terrorangrebet blev de særligt indflydelsesrige, idet de

samlede sig omkring to afgørende søjler i administrationen: forsvarsministeriet Pentagon og vicepræsident Cheneys stab.

Donald Rumsfeld og Richard Cheney var altså de to tyngdepunkter i administrationen – og typisk sætter man disse op imod det mere liberale udenrigsministerium, først under Colin Powell og nu Rice, og også det nationale sikkerhedsråd NSC, tidligere under Rice og nu under Steve Hadley. Rice er altså ikke regnet som neokonservativ: det er derimod det hold af rådgivere, som Rumsfeld og Cheney omgiver sig med.

I Pentagon fandt man ikke mindst viceforsvarsminister Wolfowitz, en kendt høg som nu er formand for Verdensbanken. Tilbage i de tidlige 1990'ere arbejdede Wolfowitz for forsvarsminister Cheney og forfattede en berygtet *Defense Planning Guidance*, ifølge hvilken USA skulle etablere global dominans. Tidligere, i 1980'erne under Reagan, var Wolfowitz ansvarlig for Policy Planning i udenrigsministeriet, og på det tidspunkt arbejdede han med blandt andre Francis Fukuyama, Lewis Libby og Zalmay Khalizad. Parallelt arbejdede Richard Perle og Douglas Feith i Pentagon med internationale sikkerhedsspørgsmål. Flere kunne inddrages, men her finder vi kernen af det neokonservative hold, som blev samlet under W. Bush.

Rumsfeld og Wolfowitz udbyggede hurtigt i 2001-02 deres ministeriums

evne til at komme med alternative efterretningsrapporter (for at balancere CIA) og til at planlægge fredsopbygning i Irak. I begge tilfælde var nøglepersonen indadtil Douglas Feith, som bl.a. også var ansvarlig for Pentagons deltagelse i den interministerielle koordination.

Denne koordination var på mange måder nøglen til fred i Irak, og det gik selvsagt ikke godt – hverken i Irak efter krigen eller i Washington før krigen. Feiths kontor kørte udenrigsministeriet ud på et sidespor, hvilket angiveligt fik Colin Powell til at omtale Feiths kontor som Pentagons Gestapo-afdeling. Richard Perle fik en tilstødende funktion i Pentagon, da han indtil 2003 var formand for Rumsfelds rådgivningsorgan, the Policy Advisory Board, og han var vedvarende en fortaler for Irak-krigen.

Lewis Libby var i perioden 2001-2005 Cheney's stabschef, hvilket var en betydelig post, da Cheney opbyggede en stærkere stab især udenrigspolitisk, end man tidligere havde set. Libby måtte i 2005 træde tilbage, da han blev anklaget for at lække en CIA-agents identitet som en del af optakten til krigen i Irak.

En af hans medarbejdere i denne sag, John Hannah, var på udlån fra John Boltens kontor i udenrigsministeriet – den enlige neokonservative stjerne inden for Colin Powells ministerium. En anden medarbejder, David Wurmser, kom fra Boltens kontor og havde tidligere arbejdet

for Feith i Pentagon. Zalmay Khalizads skæbne bør vi ikke overse. Som ekspert i Mellemøsten arbejdede han først i udenrigsministeriet under Reagan (1985-1989), siden under Cheney (1991-1992). Det var i sidstnævnte periode, at især han var pennefører på Wolfowitz' Defense Planning Guidance – hvor Lewis Libby i øvrigt fungerede som medlem mellem Khalizad og Wolfowitz. Senere blev Khalizad strategisk analytiker i RAND, men i 2000 blev han udpeget til at lede transitionsholdet i Pentagon. I 2001 røg han ind i NSC, inden han i 2003 blev udpeget til ambassadør i Afghanistan, en post han forlod til fordel for ambassadørposten i Irak i 2005.

Man kunne endelig også pege på andre skribenter og intellektuelle end Charles Krauthammer og Francis Fukuyama, fx Robert Kagan, som i 2002 blev berømt for at skrive, at stærke USA var fra Mars og svage Europa fra Venus. Kagans kone, Victoria Nuland, arbejdede i 2003-2005 for Richard Cheney, inden hun i 2005 blev udpeget til at være USA's NATO-ambassadør.

Alle disse personer var i 1990'erne, under Clinton, aktive uden for regeringen i det neokonservative projekt – *Project for a New American Century* (PNAC) – hvis formål er at styrke USA's globale stilling. Lederen af projektet er William Kristol, søn af neokonservatismens fader, Irving Kristol.

I 1990'erne, mens de ventede på

magten, tilrådede disse neokonservative såvel Benjamin Netanyahu i Israel som præsident Clinton til at opgive 'land for fred' forhandlingerne og samtidig sætte Saddam Hussein fra magten. Præsident W. Bush har som bekendt gennemført begge disse politikker – den første i samarbejde med Ariel Sharon; den anden med invasionen i 2003.

Den geopolitiske kontekst

Man skal være blind for at overse, at disse neokonservative beslutningstagere og rådgivere har haft væsentlig indflydelse. Men det er nyttigt at sætte dem i historisk og geopolitisk perspektiv, for USA's globale position skaber et politisk pres, som virker på alle amerikanske beslutningstagere – om de så er neokonservative, demokrater eller andet.

Ved geopolitik vil jeg her trække især på Harold Mackinder og til dels Alfred Thayer Mahan. Mackinder beskrev i 1904 i artiklen *The Geographical Pivot of History*, hvordan den store euro-asiatiske landmasse var omdrejningspunktet for global strategisk historie. Pointen handler om, hvordan denne landmasse som centralt punkt – *the pivot* – kan dominere, og hvordan den store periferi kan balancere.

Landmassen havde historisk været delt mellem magter, som dominerede den nordlige skovklædte del, og andre magter som dominerede sletterne mod syd. Denne splittelse i

centeret var alt andet lige til fordel for periferien – Europa, Mellemøsten, Indien og Kina. Hvis enkelte magter blev stærke nok til at dominere hele landmassen, så fik periferien større problemer. Dette skete først under mongolerne, siden hen under russerne.

Heldigvis for periferien, kan man sige, havde den et naturligt forsvarsvåben, som centeret ikke kunne matche: sømagt. Det var især europæerne fra det 15. århundrede og opefter, som udviklede denne. Dermed blev de i stand til mobilt og fleksibelt at indkredse den euro-asiatiske landmasse og på passende steder etablere brohoveder, som skabte grobund for handel – og dermed rigdom – og også militære indgreb mod den centrale magt. Det var mod slutningen af det 19. århundrede, at Alfred Thayer Mahan udviklede en strategisk doktrin om sømagt, som han forsøgte at sælge i USA i en tid, hvor de fleste var mere fokuseret på kontinental ekspansion. Med tiden har Mahan vundet stor indflydelse og fungerer som en baggrund, for Mackinders senere analyse.

Det følger, at USA aldrig kan få mulighed for at gøre sig til verdenshersker. Hertil skal man simpelthen ligge i Euro-Asien og ikke i Amerika. Geopolitisk set er USA en periferi. Det er til gengæld en uhyre magtfuld perifer stat, som har evne og ikke mindst interesse i at holde Euro-Asien fragmenteret. Det er en geopolitisk interesse, som opstod i

takt med, at USA udviklede sig til en regional amerikansk magt med overskud til globalt engagement, og interessen har bestået lige siden.

NATO blev skabt i april 1949, og den konventionelle visdom tilsiger, at NATO var frugten af forhandlinger mellem Vesteuropa og USA i lyset af den kommunistiske trussel. Det er også rigtigt, men det militære etablerment i Pentagon var inden da nået til den konklusion, at USA's forsvar ikke kunne være regionalt/amerikansk: Pearl Harbor havde vist holdbarheden i et lokalt forsvar; Hitler havde vist holdbarheden i at stole på den europæiske magtbalances evne til at holde landmassen fragmenteret.

Fra 1941 opstod derfor de militære begreber, som skulle blive fundamentet, hvorpå USA's militære strategi såvel som NATO blev bygget: fremskudt forsvar, brohoveder, oversøiske baser og projektering af magt.

Disse begreber var selvfølgelig militære og skulle enten accepteres eller afvises på politisk niveau. Sovjetunionens ekspansive politik i 1946-1947 gjorde valget let for politikerne: de accepterede analysen. Resultatet var, at Storbritannien og en række lande med 'trædesten' i Atlanten, herunder Danmark/Grønland, blev til USA's flybaser; Frankrig blev til brohovedet ind i Europa. Andre brohoveder man forsøgte at opretholde i den Kolde Krig – med varierende grader af succes –

var Sydkorea, Vietnam og Iran, mens Afghanistan ikke så meget tjente som brohoved som et ømt punkt, hvorfra man kunne fragmentere det sovjetiske imperium.

Sovjetunionen faldt i 1991, og selvom Rusland bestod, så var de nye stater i Østeuropa, Kaukasus og Centralasien vidnesbyrd om, at periferien kunne ånde lidt lettere i balanceringen af Euro-Asien. Men et tiår er kort tid i en strategisk analyse, og derfor gælder det også om at bruge Mackinder til at kigge fremad.

Det springende spørgsmål gælder Kina og dets evne til at vokse ind i Centralasien. Denne evne stiger i takt med, at Rusland har problemer med at revitalisere sit samfund og sin økonomi, om end stigende oliepriser giver Rusland et pusterum. Kina har fremtiden på sin side, og det er interessant at bemærke, at Mackinder i 1904 pegede på Kina som en mulig samlende kraft i Euro-Asien. Dette vil skabe en 'gul fare', noterede han, for Kina ville besidde både landmassen og et stort kystområde, hvorfra det kunne imødegå periferiens sømagt.

En anden problematik gælder Mellemøsten. Denne region har historisk været den mest sårbare af åbenlyse geografiske grunde. Den er attraktiv (i dag pga. olie, men historisk pga. de civilisationer, som voksede op i Irak og Egypten); er let tilgængelig fra både vand og steppe; og har ingen forsvar i dybden. Histo-

risk gav det anledning til en 'vinde-
ren tager det hele' dynamik – fra
Perser-riget over Alexander den Sto-
re til det Osmanniske Rige. Siden
blev eksterne magter enige om at
dele området, og den deling lever vi
med i dag. Der har dog været vagt-
skifte blandt de store magter, ikke
mindst da de vesteuropæiske magter
tabte pusten i midten af det 20. år-
hundrede, og USA tog over. I 1983
oprettede USA en ny regional Cen-
tral Command (CENTCOM), som
dækker et område fra Centralasien
over Mellemøsten til Afrikas Horn.
CENTCOM er i dag ansvarlig for ind-
satsen i både Afghanistan og Irak.

USA's geopolitiske interesse i dag
og i årene fremover er altså dels at
sikre den fortsatte fragmentation af
Centralasien som en barriere mod
kinesisk ekspansion dels at holde an-
dre magter ude af Mellemøsten.

Realister og liberalister

Vender vi blikket tilbage til den poli-
tiske scene i Washington, er det
værd at evaluere neokonservatis-
mens rivaler – realisme og liberalis-
me – og se, om disse traditioner gik
imod eller indskrev sig i dette geo-
politiske perspektiv. Groft sagt kan
man sige, at realismen var i højsæ-
det under George H.W. Bush (1989-
1993) og liberalismen under Wil-
liam J. Clinton (1993-2001).

Det er hverken forsvarsminister
Cheney eller forsvarschef Powell,
som fremstår som H.W. Bushs vigtig-

ste sikkerhedspolitiske rådgivere.
Det gør derimod udenrigsminister
James Baker III samt sikkerheds-
rådgiver Brent Scowcroft. H.W.
Bush har ikke skrevet sine memoir-
er, men han og Scowcroft har udgi-
vet deres syn på USA's rolle i de sto-
re omvæltninger i denne periode (*A
World Transformed*).

Scowcroft er senere blevet de neo-
konservatives *bête noire* givet hans
modstand mod Irak-krigen. Som an-
dre realister mente han, at det var
den forkerte krig. Den rigtige krig
gjaldt krigen i Afghanistan, og Irak
var et vildspor, som ville trække res-
sourcer det forkerte sted hen, og
som ville militarisere en konflikt,
som burde kæmpes overvejende
med en bred vifte af instrumenter.
Det er en udbredt opfattelse, at
Scowcroft til dels har fungeret som
talerør for H.W. Bush, og at forhold-
et mellem Bush senior og junior af
samme årsag har været anstrengt.

Disse modsætninger til trods er
det ikke muligt at sige, at præsident
George H.W. Bush førte en politik,
som gik mod Mackinders analyse.
Dette ses især i de to væsentligste
udenrigspolitiske tiltag i perioden:
først det samlede Tysklands optagel-
se i NATO; dernæst Golfkrigen i
1991 og den efterfølgende fredspro-
ces mellem Israel og palæstinenserne.
Tysklands optagelse i NATO var
et sine qua non fra Bush- admini-
strationens side, hvilket skabte fru-
stration på sovjetisk side, som ønske-
de sig indrømmelser til gengæld for

tilbagetrækningen fra Østeuropa. Hvor hårdt de end pressede, måtte Gorbatsjov og Shevardnazde nedlægge Warszawa Pagten, mens NATO blev udvidet og bekræftet som Vestens fundamentale sikkerhedsorganisation.

I de tilfælde hvor at lande som Frankrig og Tyskland troede, at de skulle skabe en parallel dynamik i det nye EU, gik Bush-administrationen direkte til værks. Europæerne blev bedt om at melde klart ud til fordel for NATO. Samtidig, da europæerne forsøgte at håndtere krisen i Jugoslavien, var Baker og hans efterfølger, Lawrence Eagleburger, tilfredse med at delegere dette spørgsmål til EU, for så kunne europæerne lære at kende deres begrænsninger. Amerikansk politik over for EU har siden hen kørt i samme spor: opbakning til EU, men kun som stabiliserende faktor i Europa, ikke som aktør som kan udfordre USA.

Fra et geopolitisk perspektiv er logikken uangribelig. Europa skal hænge sammen, så det kan fungere som en barriere for Rusland og samtidig som et brohoved ind mod landmassen for USA. Brohovedet har således forskudt sig østpå hen over årene: i 1949 var Storbritannien og Frankrig nøglepunkterne; i dag er det hele den vest- og central-europæiske landmasse. Det er derfor ikke overraskende, at Carters tidligere sikkerhedsrådgiver, Zbigniew Brzezinski, i 1998 (i *The Grand Chessboard*) udpegede partnerskabet med

Frankrig og Tyskland, *ikke* Storbritannien, som et 'geostrategisk imperativ' for USA.

Mellemøsten blev i 1990, med Saddam Husseins invasion af Kuwait, fundamentalt truet, forstået på den måde at Irak dermed positionerede sig til at blive regionens dominerende magt. Dette var uacceptabelt for USA, og resultatet var dels Golf-krigen i 1991, dels begyndelsen af fredsprocessen, som voksede direkte ud af denne krig. Fredsprocessen skulle især på lang sigt skabe balance mellem USA's paradoksale interesser i regionen: mellem forsvaret for Israel og samtidig støtten til de olierige arabiske monarkier. Ønsket om en ny balance under amerikansk lederskab falder igen i tråd med Mackinders logik.

Ret meget mere nåede H.W. Bush ikke, eftersom han tabte valget i november 1992. Hans efterfølger, Bill Clinton, trådte imidlertid i samme spor, både hvad angår Mellemøsten og NATO. Clinton satsede hårdt på fredsprocessen, og i det sidste år af hans præsidentembede, år 2000, arbejdede han intenst med at skabe en 'final status' enighed mellem Israel og palæstinenserne. Det mislykkedes i yderste instans, givet uenigheder parterne imellem, måske især pga. Arafats uvilje mod at indgå en endelig fred. Clinton forsøgte sideløbende at isolere denne fredsproces fra Mellemøstens forstyrrende politik ved at lægge en mur omkring de to radikale stater ved Golfen –

Irak og Iran. Politikken hed 'dual containment', blev annonceret i 1993, og var USA's linje indtil krigen i 2003.

På NATO-fronten forsøgte Clinton at overbevise Rusland om, at et stærkt NATO var godt for Rusland, og Rusland blev tilbudt et privilegeret partnerskab med alliancen. Det var da også indlysende, at et stabilt og demokratiseret Rusland indbundet i partnerskaber var i USA's interesse, for så ville der være grænser for ekstremismen i russisk udenrigspolitik. Imidlertid var der på intet tidspunkt tale om at ofre NATOs status til fordel for russisk følsomhed. Rusland var imod et større NATO og et mere aktivt NATO; NATO blev under Clinton både større og mere aktivt.

Processen kom i liberal indpakning – målet var at konsolidere de gamle demokratier og åbne kredsen for nye demokratier – men resultatet var umiskendeligt et forstærket europæisk brohoved.

De neokonservative i perspektiv

Pointen i dette er *ikke*, at realister, liberalister og neokonservative handler ens. Det gør de ikke. Men de har samme overordnede prioriteter, som vi kan forstå ud fra en geopolitisk ramme, nemlig at etablere brohoveder ind mod Euro-Asien og fastholde Mellemøsten som amerikansk interesseområde.

Forskellen i stil og fokus er til at

tage og føle på, når det gælder Mellemøsten. George H.W. Bush samlede en imponerende stor koalition i den første Golf-krig og fik startet fredsprocessen – i Madrid i oktober 1991. Dette var positivt, men tilbage stod problemet med Irak og Iran, hvor USA historisk havde spillet den ene ud mod den anden – og især Irak mod Iran efter den iranske revolution i 1979.

Ved at slå Irak og lade Saddam Hussein sidde ved magten afskrev USA sig de facto muligheden for at balancere de to magter: begge var nu bundet til et fjendskab mod USA. Visionen heri blev aldrig klarlagt, og det var op til Clinton at finde svaret.

Svaret blev som bekendt en inddæmningspolitik over for begge lande, *double containment*, hvor afskrækningen over for begge stater blev gjort troværdig vha. amerikanske styrker udstationeret i Saudi-Arabien. Hermed åbnedes banen for de neokonservative, som med en vis ræson kunne argumentere, at USA havde bakket sig selv ind i en farlig status quo position: man var sikret opposition fra både Irak og Iran, og man var sikret radikal islamisk kritik givet den militære tilstedeværelse i Saudi-Arabien. I takt med at al-Qaeda rettede terroranslag mod USA – blandt andet i Yemen, Kenya og Saudi-Arabien – og Irak og Iran på hver sin vis støttede de kræfter i Libanon og de palæstinensiske områder, som bekæmpede Israel, så vandt dette ar-

gument frem. Løsningen, fastholdt de neokonservative op igennem 1990'erne, var at komme ud af Saudi-Arabien ved at tage Saddam Hussein ud af spillet, intimidere Iran, og åbne banen for moderate kræfter i Palæstina.

Mellemøsten illustrerer altså, hvordan samme geopolitiske fokus på en regional interesse kan give sig udslag i vidt forskellige politikker. Vi skal bare huske på, at disse forskelle opstår inden for en fast ramme – den geopolitiske. Ydermere skal vi være opmærksomme på, at den store forskel i dag ikke er at finde mellem på den ene side de neokonservative og på den anden realisterne og liberalisterne. Tværtimod ser det ud til, at liberalisterne og de neokonservative er ved at finde sammen i en uheldig, men politisk dominerende alliance i Washington, mens realisterne står med en politik, som de ikke kan sælge politisk. Denne udvikling kan vi igen forstå ved hjælp af Mackinder.

Hvor langt skal perifere magter gå for at etablere brohoveder? Skal brohovederne være dybe og brede, eller skal de kun lige være store nok til at servicere en massiv landsætning – en amfibieoperation på strategisk niveau? Groft sagt så går liberalisterne og de neokonservative ind for store og brede brohoveder, mens realisterne foretrækker tilbagetrukne positioner – som de kalder *off-shore balancing*.

Realisterne vil altså trække USA

ud af de værste brændpunkter og bevare en diskret tilstedeværelse, som kan tippe magtbalancen til USA's fordel, men som ikke gør USA til en regional lynafleder. Dette er der enighed om i forhold til Mellemøsten, hvilket ikke er overraskende i lyset af realisternes kritik af Irak-krigen i 2003.

De er mere uenige om Europa. Nogle realister vil holde partnerskabet til Frankrig-Tyskland i noget, de kalder 'selektivt engagement', og idéen er selvfølgelig at skabe dybde og bredde i brohovedet og sikre indflydelse på EU's udvikling. Andre realister vil bare ud af Europa, da de mener, at Europas geopolitiske problem er Tyskland, og at EU er stærkt nok til at holde landet indbundet – i en god tid endnu, i al fald.

I forhold til begge regioner mener både neokonservative og liberalister, at mere er bedre. Holdningen kommer sig af at fokusere på værdier – demokratiske og liberale værdier. Jo flere europæiske lande, vi får ind i kredsen af etablerede demokratier, jo bedre. Jo mere grobund der bliver skabt for disse værdier i Mellemøsten, jo bedre. Der er ganske vist en forskel mellem de neokonservatives vilje til at bruge magt for at udbrede demokrati og så liberalisternes mere indirekte strategier, men forskellen skal ikke overdrives. De neokonservative er fx på retræte fra den militære entusiasme, som Irak-krigen var udtryk for, og de liberale bliver mere og mere varme

på visionen om at sprede demokrati sågar på globalt plan.

W. Bushs tiltrædelsestale efter genvalget i 2004 var stærkt fokuseret på demokrati og frihed, men hverken i hans tale eller i hans opdaterede sikkerhedsstrategi fra marts 2005 nævnes muligheden for, at demokrati kan promoveres med militære midler. Liberalisterne er ganske enkelt enige, og man skal ikke glemme, at det var liberalister, som drev NATOs væbnede intervention i Kosovo i 1999 – en 'humanitær krig'. Styrken i den neokonservative-liberale alliance er visionen om demokratiets udbredelse, respekten for menneskerettigheder og frihed.

Det er svært for realisterne at sige, at vi skal ofre noget frihed i Kina, Saudi Arabien eller andre steder til fordel for stabilitet – og så forvente stor vælgeropbakning i USA. Måske kan realisterne få noget medvind qua krigstrætheden fra Irak og ønsket om at komme tilbage til en 'normal' tilstand, men på et generelt plan er visionen om frihed og demokrati mere dynamisk og positiv. H.W. Bush er den eneste præsident, som har forsøgt at sælge stabilitet som en vision. Resultatet var, at han blev beskyldt for ikke at kunne håndtere *the vision thing* – og han tabte valget.

Det store slag mellem realister på den ene side og den liberalt-neokonservative alliance på den anden kommer til at handle om Mellemøsten og Kina. USA opretholder i

dag en off-shore balancing strategi over for Kina, hvilket ses igennem den amerikanske tilstedeværelse i Japan, Sydkorea og på Taiwan, samtidig med at USA opretholder en stærk Stillehavsflåde.

Nu er USA imidlertid også kommet ind på 'den anden side' af Kina – i Centralasien, qua krigen i Afghanistan og de politisk-militære aftaler, som i den forbindelse er indgået med de centralasiatiske lande. Samtidig forsøger USA såvel som de andre store magter at sikre sig fordelagtige aftaler med de olie- og gasrige stater i området, ikke mindst Kazakhstan.

Det er klart, at denne akse i nordvest i Kinas sfære styrker USA's evne til at fragmentere Euro-Asien og samtidig inddæmme Kina. Den er dog også samtidig kontroversiel, fordi den skaber modstand fra såvel Kina som Rusland. I 2001 dannede disse lande sammen med Kazakhstan, Tadjikistan, Kirgisistan og Uzbekistan Shanghai Cooperation Organization (SCO).

Formålet for SCO stammer tilbage fra midten af 1990'erne og drejer sig om at imødegå ekstremisme, terrorisme og separatisme – kort sagt, at styrke SCO-landenes centralmagter – men er siden 2001-2002 også drejet hen imod USA's tilstedeværelse. Kina og Rusland har holdt fælles militære øvelser, og i 2006 blev Iran, Indien, Pakistan og Mongoliet tilbudt medlemskab. SCO er dermed blevet et middel til at fravriste USA

initiativet i Centralasien – at isolere USA og Afghanistan; at sænke USA's projekt for det 'større Centralasien'; at give lande som Iran en livline; og rykke Centralasiens tyngdepunkt mod nordøst.

Ud over at USA modarbejder denne trend, bl.a. ved at indgå en nuklear samarbejdsaftale med Indien og dermed inddæmme Iran og drive en kile ind i SCO, så er det uklart, hvor USA på længere sigt vil søge hen. Den realistiske opskrift vil gå på at nedtone det brede engagement for dermed at forbedre udsigterne til (a) partnerskab med de lande, som virkelig tæller – Afghanistan; Kazakhstan og Indien, og (b) nedtone konflikten med Kina.

Dermed kan USA læne sig lidt tilbage og se, om Kina kan overkomme sine interne udviklingsproblemer. Den liberale såvel som den neokonservative opskrift vil gå på at fastholde engagementet med henblik på at sikre USA's interesser, men også at indpode de rigtige værdier i regionen – fra Irak og Mellemøsten til Kirgisistan og Centralasien.

Konklusion

Hermed når vi frem til den centrale konklusion, en geopolitisk analyse byder på. Amerikansk sikkerhedspolitik drives af den underliggende bekymring for, om periferien USA kan holde den centrale landmasse Euro-Asien fragmenteret og svag.

De centrale virkemidler er dels en

stærk mobil militær styrke, især en stærk flåde, og geografiske brohoveder fra Europa til Asien. De udsving, vi oplever i amerikansk sikkerhedspolitik, drives af forskellige syn på disse brohoveder. Nogle analytikere mener, at den bedste strategi er at gå langt indenlands – *on-shore* – for at udbrede værdier, som styrker amerikansk lederskab. Andre analytikere mener, at den bedste strategi er at holde brohovederne relativt små og diskrete – *off-shore* – bevare evnen til at gribe ind, hvis en enkelt magt skulle vokse sig for stor.

Den store debat vil i de kommende år dreje sig om den rette strategi i CENTCOMs ansvarsområde – fra Mellemøsten til Centralasien. Den liberalt-neokonservative alliance vil presse på for et bredt, men også kontroversielt amerikansk engagement. Problemer i Irak kan spænde ben for det brede projekt og give realisterne vind i sejlene, men på længere sigt har den liberalt-neokonservative alliance bredere politisk appel.

Spillet i Washington om udformningen af en Euro-Asiatisk strategi forsætter altså, og det vil i alle tilfælde være spændende at følge.

Sten Rynning er lektor på Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet